

GRAMMATICA LATIJN

'Het gele boekje'

LUC STEVENS

Inhoud

Overzicht Latijnse grammatica – deel 1: leerstof 1ste jaar	-4-
Overzicht Latijnse grammatica – deel 2: leerstof 2de jaar	-21-
Overzicht Latijnse grammatica – deel 3: leerstof 3de jaar	-39-
Algemeen overzicht naamvallen	-49-
Overzicht modelwerkwoorden	-53-
Overzicht onregelmatige werkwoorden	-55-

- Met veel dank aan Marleen Van Peer -

Luc Stevens
Grammatica Latijn – Het 'gele' boekje.
© 2021, Luc Stevens
Uitgegeven in eigen beheer
(ISBN: 9789403617534)
D/2021/Luc Stevens, uitgever

OVERZICHT LATIJNSE GRAMMATICA – deel 1

1. Uitspraak

- De 'u' wordt uitgesproken als 'oe'. De andere klinkers worden uitgesproken zoals in het Nederlands. Klinkers kunnen lang of kort zijn. In het Latijn bestaat er geen doffe 'e'-klank.
- De medeklinkers worden uitgesproken zoals in het Nederlands, behalve:
 - * De letter 'c' wordt altijd uitgesproken als 'k'.
 - * De letter 'g' klinkt zoals in het Franse woord *garçon*.
 - * De letter 'v' wordt uitgesproken als 'w'.
 - * De letter 'i' klinkt als een 'j' indien ze gevolgd wordt door een andere klinker.
 - * De letter 's' klinkt nooit als een 'z'.
- Er zijn drie tweeklanken:
 - * 'ae' klinkt als 'aj'
 - * 'oe' klinkt als 'oj'
 - * 'au' klinkt als 'aw' (In alle andere gevallen worden de klinkers afzonderlijk uitgesproken.)
- Combinaties van twee medeklinkers:
 - 'qu' klinkt als 'kw'
 - 'ch' klinkt als 'k'
 - 'ph' klinkt als 'f'

2. Woordsoorten

Veranderlijk

- naamwoorden:
 - * *zelfstandige naamwoorden*
 - * *bijvoeglijke naamwoorden*
 - * *voornaamwoorden*
- werkwoorden
- telwoorden (1,2 en 3)

Onveranderlijk

- bijwoorden
- voegwoorden
- voorzetsels
- telwoorden (vanaf 4)

3. Substantieven

* Zelfstandige naamwoorden of substantieven (*substantiva*) noemen een persoon, een dier, een ding of een begrip.

* Ze hebben een geslacht (*genus*): mannelijk – vrouwelijk – onzijdig

1ste klasse: eindigen op –us, –a of –um / veranderen hun stam niet

modelwoorden: avus (m) – rosa (v) – donum (o)

(grootvader) (roos) (geschenk)

2de klasse: hebben verschillende eindletters (nooit –a of –um) / veranderen hun stam wel

modelwoorden: dux (m) – mater (v) – corpus (o)

(leider) (moeder) (lichaam)

* Ze hebben een getal (*numerus*):

enkelvoud – meervoud

av- us	av- i
ros- a	ros- ae
don- um	don- a
dux	duc- es
mater	matr- es
corp- us	corpor- a

4. Adjectieven

- * Bijvoeglijke naamwoorden of adjectieven (**adjectiva**) worden bij een substantief gevoegd en geven er extra informatie over. (eigenschap, toestand, herkomst, ...)
- * Het substantief waar het adjectief bijhoort noemt je **de kern** van het adjectief.
- * Adjectieven hebben steeds hetzelfde genus en numerus als hun kern.

1ste klasse: eindigen op –us, –a of –um / veranderen hun stam niet
(behalve bij adj. zoals 'pulcher')

modelwoord: bonus (m) – bona (v) – bonum (o)
(goed)

- * Een adjectief staat in het Latijn meestal achter zijn kern.
Uitzonderingen: **Totus** (geheel) – **Optimus** (beste) – **Multi** (veel) staan meestal **voor** de kern.

Magnus (groot) kan zowel vooraan als achteraan staan.

- * Adjectieven van 1ste klasse kunnen gecombineerd worden zowel met substantieven van 1ste klasse als met substantieven van 2de klasse.

5. Werkwoorden

- * Werkwoorden (**verba**) geven een handeling weer. Ze worden vervoegd door aan hun stam een persoonsuitgang toe te voegen. Wie (of wat) de handeling uitvoert is onderwerp van de zin.

- * Stam = infinitief – 're'

- * Indicatief praesens (= Ned. tegenwoordige tijd): **stam + uitgang -o, -s, -t, -mus, -tis, -nt**

modelwoorden: amare (I) – monere (II) – audire (IV)
(beminnen) (waarschuwen) (horen)

Opm: 1. Bij werkwoorden op –are (I) valt in de 1ste p. enk. de –a van de stam weg.
2. Bij werkwoorden op –ire (IV) wordt in de 3de p. mv. een bindklinker –u toegevoegd.

- * Sommige werkwoorden zijn **onregelmatig**. Ze hebben hun eigen vervoeging.
vb. **esse** (zijn) (en ook adesse, abesse en superesse) en **posse** (kunnen).

- * Vervoegingen

		(I)	(II)	(IV)	Onregelmatig	
		<i>amare</i>	<i>monere</i>	<i>audire</i>	<i>esse</i>	<i>posse</i>
Enk	1	amo	moneo	audio	sum	possum
	2	amas	mones	audis	es	potes
	3	amat	monet	audit	est	potest
Mv	1	amamus	monemus	audimus	sumus	possumus
	2	amatis	monetis	auditis	estis	potestis
	3	amant	monent	audiunt	sunt	possunt

6. Telwoorden

De telwoorden één, twee en drie hebben in het Latijn een genus.

man.	vr.	onz.
unus	una	unum
duo	duae	duo
tres	tres	tria

7. Woordvolgorde

- * Het werkwoord staat meestal achteraan in de zin.
- * Het bijwoord '**quoque**' (ook) staat achter het woord waar het bijhoort.
- * De voegwoorden '**enim**' (want) en '**autem**' (echter) staan nooit op de eerste plaats in een zin.
- * Het werkwoord '**inquit**' (zegt hij) staat altijd in de mededeling.

8. Vertaaltips

- * In het Latijn zijn er geen lidwoorden!
- * Het vraagpartikel '**-ne**' wordt aan het eerste woord van een vragende zin gehecht.
- * Het onderwerp van een zin is niet altijd zichtbaar. (*Wie of wat doet de handeling?*)
- * **Est** en **sunt** worden vaak vertaald met '**er is**' of '**er zijn**'.
- * Het onderwerp (**O**) van een zin komt in getal overeen met de persoonsvorm van het werkwoord.
- * Na het werkwoord **posse** volgt er bijna altijd een infinitief.

9. Zinsontleding

(a) Het gezegde

- * Het 'gezegde' zegt iets over het onderwerp van een zin. Er zijn twee soorten:
 - **het naamwoordelijk gezegde (NWG)**
Het naamwoord geeft een toestand of een eigenschap van het onderwerp weer.
Dit naamwoord noemen we het naamwoordelijk deel van het gezegde. (**NWD**)
Het werkwoord verbindt het naamwoord van de zin met het onderwerp.
(=koppelwerkwoord) (**KWW**) (vb. zijn, worden, lijken, heten, ...)
 - **het werkwoordelijk gezegde (WWG)**
Het werkwoord drukt uit wat het onderwerp doet.
Soms is er een lijdend voorwerp (**LV**) dat de handeling ondergaat.
(*Wie of wat ondergaat de handeling?*)
- * In een zin met een **NWG** is een **LV** onmogelijk, maar een **NWD** en **KWW** verplicht!
- * In een zin met een **WWG** is een **LV** mogelijk, maar een **NWD** en **KWW** onmogelijk!

(b) De bijvoeglijke bepaling

- * Een 'bijvoeglijke bepaling' (**BVB**) geeft extra informatie over de kern. (*Welke?*)
- * Een BVB kan voorkomen in twee vormen:
 - **een adjectief** dat in dezelfde naamval, genus en getal staat als de kern.
 - **een substantief** in de genitief

10. Naamvallen

- Gebruik
 - * Het onderwerp (**O**) en het naamwoordelijk deel van het gezegde (**NWD**) staan in de nominatief (**NOM**).
 - * Het lijdend voorwerp (**LV**) staat in de accusatief (**ACC**).
 - * Een bijvoeglijke bepaling (**BVB**) in de vorm van een substantief staat in de genitief (**GEN**).